

Inskrift (enligt B 294, rättad efter Arenius):

halki : lit hakua : ş - ain : þisa · at · salmut : sun · sin · kup : hialbi : ot : hans ×

Hælgj let haggva stæin þenna at Salmund, sun sinn. Guð hialpi and hans.

»Helge lät hugga denna sten efter Salmund, sin son. Gud hjälpe hans ande.»

Till läsningen: 1—5 **hiufi Bautil**, **halki** Arenius; 14—18 **s - ain** saknas hos Arenius; 19—21 **þi - a** Arenius. F. ö. överensstämma de båda läsningarna med varandra.

Hadorph tolkar inskriftens första mening: »Hillewi lät hugga Sten denna åth Salmut sin Son»; Arenius: »Helgo curavit saxo insculpi Salmuto filio suo»; UFT: »Hjufve lät hugga denna sten efter Salmund, sin son».

Namnet *Salmundr* är känt från flera medeltida urkunder. Det motsvaras av no.-isl. *Sǫl-mundr*, ett tämligen vanligt namn i Norge och på Island.

40. Eneby, Skå sn.

Pl. 24.

Litteratur: B 290, L 355. J. Hadorph, Färentuna Häradz Runestenar (1680), n:r 12; J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 242; O. Celsius, SR 1, s. 12; J. E. Arenius, De Antiquitatibus Insulæ Feringsöensis (diss., 1751), s. 17; V. Dahlgren, Färentuna härad, 1851 (ATA), s. 19; »En runsten på Söderberga egor i Skå socken, Svartsjölandet. Juni 1871» (hs av okänd förf. i ATA); UFT h. 2 (1872), s. 56, h. 5 (1876), s. 115; KVHAAkad:s Månadsblad 1872, s. 15; E. Brate, Anteckningar (ATA).

Äldre avbildningar: Leitz, träsnitt (Hadorph a. a., Peringskiöld a. a., B 290); Brate 1907 (ATA).

Runstenen står nu rest på en delvis nyodlad moränkulle omkr. 30 m. V om lägenheten Runhällen, på Söderberga ägor, men nära gränsen till Eneby.

Hadorph uppger, att stenen står på »Eneby ägor wid vägen»; likaså Peringskiöld och *Bautil*. Arenius betecknar stenen som »Enebyensis». Den var sedan länge saknad men återfanns 1871 på Söderberga ägor. Vid Brates besök 1901 låg den »nedsjunken i marken i östra ändan av Söderberga gärdesbacke nära södra gränsen av Söderberga ägor mot Eneby». Den flyttades 1903 upp på en närbelägen berghäll »i östra kanten av gärdesbacken 10 steg från åkern». Det är på denna plats den numera blivit rest. Eneby är den gamla huvudbyn, varifrån Söderberga utgör en utflyttning. Den gård, på vars ägor stenen befinner sig, är Söderberga n:r 1 = Eneby n:r 4. I närheten finnes ett gravfält, bestående av smärre högar.

Runstenen var redan på 1600-talet sönderslagen. »Fyra stycken fans igen», säger Hadorph, »det femte var borta.» Endast den nedre huvuddelen finns numera i behåll. Därjämte återfanns 1934 ett litet fragment av stenens topp; det fastsattes 1937 vid den resta stenen.

Ljusgrå granit. Höjd 0,85 m., bredd (över slingknoten) 0,85 m.

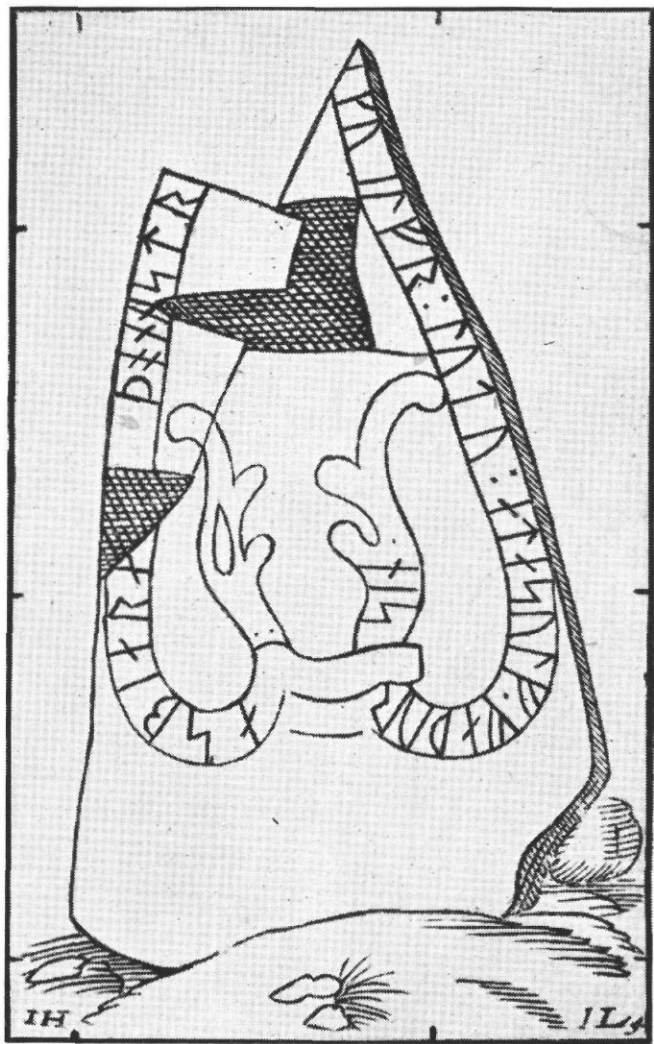

Fig. 31. U 40. Eneby, Skå sn. Efter B 290.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter B 290):

: asbiarn ... þo[nnstr ... - kuilfr : l]itu : at : asulf · faður sen

5 10 15 20 25 30 35 40

Asbiorn ... Gunnælf(?) letu at Asulf, faður sinn.

»Åsbjörn ... Gunnälv läto (resa stenen) efter Åsulv, sin fader.»

Till läsningen: Av 8 **p** finns endast hst i behåll, 9 **o** tydligt, av 10 endast en hst. 23 **i** är tydligt, icke **u**. 39 **e** är tydligt stunget. Efter 37 **r** finns intet skiljetecken. — Hadorph och Leitz: 7 **a**; mellan 17 **u** och 18 **i** finnes plats för en runa; 39 **i**. — Arenius återger uppenbarligen endast Hadorphs läsning. — Brate: 7 **n**, 39 **i**.

Inskriftens andra namn har möjligen varit **porfastr**, under förutsättning att 10—11 **nn** blivit felläst för **r** och att de båda lösa styckena på v. sidan icke äro riktigt hoplagda på Leitz' och Hadorphs träsnitt. 16—21 kan ha varit kvinnonamnet **kunilfr** *Gunnælf*, känt från inskriften L 160 Rörby, Bälunge sn.

Inskriften är mycket egendomligt formulerad, med hjälpverbet *let* 'lät' ensamt och såväl infinitiven *ræisa* som objektet *stein* utelämnat. Dylikt elliptiskt uttryckssätt är mycket sällsynt. Det förekommer emellertid i ännu en runristning inom Färentuna hd, nämligen i U 52 vid Edeby i Lovö sn. Ornamentiken i de båda inskrifterna är påfallande lika, och det är högst sannolikt, att de äro utförda av samme ristare. Någon skicklig konstnär har han icke varit, och han har av allt att döma i båda fallen drivits till förkortningen, därför att han icke inom den enkla runslinga, som han ritat upp, kunnat få plats för mera än de många namnen. — Hjälpsverbet *let* ensamt förekommer också U 93 och på en runsten vid Helgenäs, V. Eds sn, Småland (L 1283). Att infinitiven *ræisa* saknas, är känt från flera inskrifter. S. Bugge (*Runverser*, s. 50) anför som exempel L 242, 446 och 514.

41. Kumla, Skå sn.

Pl. 22, 23.

Litteratur: B 287, L 351, D 2: 66. J. Hadorph, *Färentuna Häradz Runesténar* (1680), n:r 8; J. Peringskiöld, *Monumenta* 3, bl. 241; O. Celsius, *SR* 1, s. 8; J. E. Arenius, *De Antiquitatibus Insulæ Feringsöensis* (diss., 1751), s. 17; N. R. Broeman, *Sagan om Ingvar Widtfarne* (1762), s. 240; V. Dahlgren, *Färentuna härad*, 1851 (ATA), s. 17; G. Stephens, *ONRM* 2, s. 740; *UFT* h. 2 (1872), s. 55; E. Brate, *Svenska runristare* (1925), s. 78, *Anteckningar* (ATA).

Äldre avbildningar: Leitz, träsnitt (Hadorph a. a., Peringskiöld a. a., B 287, Stephens a. a.); Dybeck a. a.; Brate 1901 (ATA).

Ristningen finnes på en låg berghäll i den s. k. Gullhagen, en bergig beteshage V om Kumla, omkr. 200 m. N om utfartsvägen från Kumla till landsvägen Skå kyrka—Svartsjö, omkr. 1200 m. från landsvägen. Den runristade hällen ligger i hagens södra kant, blott några få meter från gärdesgården, som där går parallellt med vägen. — Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Södertelge»; i beskrivningen: »i bergskullen V om Kumla».

Platsen omtalas av Hadorph som »Kumbla Gärde i ett Bärge»; likaså hos Peringskiöld. Arenius: »Petra Kumblensis». Ristningen finnes, skriver Dahlgren, »å en berghäll i Gullhagen under Kumla. Helt nära detta berg, som ej ligger högt öfver marken, förekomma 3 vackra och väl behållna stensättningar, en fyrkantig och 2^{ne} runda, af hvilka den större cirkeln har 10 alnars diameter». Dybeck anmärker, att mindre gravkullar finnas i närheten. Leitz' teckning är såtillvida felaktig, som den ger intryck av att ristningen finnes på en lös sten, icke på en berghäll.